

โครงการวิจัยเรื่อง ผลผลิตรองของป่า ในป่าผสมผลัดใบ สถานีวิจัยต้นน้ำแม่กลอง จังหวัดกาญจนบุรี (Forest minor product in the Mixed Deciduous Forest, Mae Klong Watershed Research Station, Kanchanaburi Province)

ต่อลาภ คำโย¹ และ ดอกกรัก มารอด²

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปี 2556 จำนวนเงิน 304,110 บาท
ระยะเวลาทำการวิจัย 18 เดือน ตั้งแต่ สิงหาคม 2556 ถึง กุมภาพันธ์ 2558

บทคัดย่อ

การศึกษาผลผลิตรองของป่าในป่าผสมผลัดใบ สถานีวิจัยต้นน้ำแม่กลอง จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดและปริมาณผลผลิตรองของป่า ในป่าผสมผลัดใบธรรมชาติและที่ผ่านการรบกวน โดยทำการสำรวจชนิดที่พบในป่าพร้อมเปรียบเทียบกับชนิดที่มีการใช้ประโยชน์ในตลาดชุมชนท้องถิ่น รวมถึงรายได้ของชุมชนที่ได้รับจากการเก็บของป่า เริ่มศึกษาปี พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2557

ผลการศึกษา พบชนิดพรรณพืชในบริเวณไร่ร้างมีจำนวนชนิดมากกว่าในป่าธรรมชาติ โดยพบจำนวน 43 และ 36 ชนิด ตามลำดับ ไม้ไผ่ถือเป็นกลุ่มพืชหลักที่ชุมชนนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของหน่อไผ่และลำ ที่สำคัญคือ ไผ่ไร่ (*Gigantochloa albociliata* Munro) ไผ่ชางดอย (*Dendrocalamus strictus* Roxb. (Nees)) ไผ่ข้าวหลาม (*Cephalostachyum pergracile*) และไผ่บงดำ (*Bambusa tulda* Roxb.) เป็นต้น ผลผลิตรองของป่าที่ก่อให้เกิดรายได้จากการขายส่วนของผลและยอดอ่อนในตลาดชุมชนมากที่สุดคือ สมอไทย หน่อไม้ทั้งสดและดอง ผักกูด ผักหวาน มะขามป้อม เห็ดโคน น้ำผึ้ง และเห็ดปลวก เป็นต้น โดยทำให้ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของร้านชั่วคราวจากการขายของป่าดังกล่าว มีรายได้เฉลี่ยรายปีเป็นเงินประมาณ 60,000 บาทต่อครอบครัว ในช่วงที่มีการใช้ประโยชน์จากพรรณพืชดังกล่าว จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน 5 ครอบครัว ที่ประกอบอาชีพสานตะขังอย่างสม่ำเสมอ 2-3 ครั้งต่อเดือน พบว่ามีการใช้ลำไผ่เฉลี่ยรายปีเท่ากับ 225 ± 161 ลำ มีรายได้สุทธิเฉลี่ยรายปีต่อครอบครัว 43,850 บาท ซึ่งนับว่าเป็นรายได้เสริมที่สำคัญนอกเหนือจากการทำการเกษตรกรรมหลักของชุมชน

ดังนั้น การอนุรักษ์พื้นที่ป่าและสร้างแนวทางการใช้ประโยชน์ผลผลิตรองของป่าที่ดี จะช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความเหมาะสมยั่งยืน

คำสำคัญ: ผลผลิตรองของป่า ชุมชนท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ การทดแทน การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

¹ สาขาวิชาเกษตรป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาเขตแพร่ จังหวัดแพร่

² ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ